

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Henrici Canisi[i] Noviomagi, Belgæ, Jn Academia
Ingolstadiensi SS. Canonum Profess. Ordinarii & Primarii,
Opera Quæ De Ivre Canonico Reliqvit**

Canisius, Heinrich

Coloniae Agrippinae, 1662

In Cap. primùm.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-62169](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-62169)

mentem contrahentium. Atque hic verus sensus definitionis matrimonii est. Cui tamen alii adii-
ciunt has dictiones, *Legitima scilicet conjunctio, & inter habiles personas*; sed temerè, cum hæc tacite in definitione contineantur.

19 Cum ergò explorati juris sit, matrimonium solo consensu iniri, consequens est, & in ea uxore adulterium committi, quæ nondum viro suo cognita est, *per tex in c. Discretionem inf. De eo qui cognovit consang.* Similiter & inter tales donationem interdiciam esse, *l. penult. C. De donat. inter virum & uxorem.* Item legatarum, si Titia nuplexit, confestim deberi, etiamsi uxor nondum in cubiculum mariti traducta sit, *l. Cum fuerit 1, D. De conditionib. & demonst.* Et quod majoris momenti est, matrimonium solo consensu contractum non dirimi per subsequens matrimonium cum alio, licet utriusque concubitu sit consummatum, *cap. 3, & cap. fin. inf. De sponsa duer.*

Et hinc etiam facilis responsio est ad quæstionem à multis agitatam, An statutum disponens de lucranda dote, si uxor prior in matrimonio discesserit, habeat quoque locum in muliere nondum cognita? Et habere locum constat ex jam dictis juribus, *l. Cum fuerit, & c. Ex publico 7, inf. De conversione conjugat.* Sed difficultatem movet ratio, quæ in contrarium adfertur; quòd scilicet mos pro oneribus matrimonii marito sustinendis

instituatur, *l. Pro onerib. C. De jure datium.* At verò nondum traducta & cognita uxore, nulla sunt onera. Ergò cessante ratione statuti, cessabit quoque ejus effectus, *cap. Cum cessante 6, sep. De appellat. & l. Adigere 6, §. quamvis D. De jure patronatus.* Verùm huic rectè occurritur, quòd statuti ratio in eo potius fundetur, ut spe lucri invitentur viri ad contrahendum matrimonium, eoque citius mulieres inveniant virum seu maritum, *l. Qui liberos 19, D. De ritu nuptiar.* Quod autem nondum cognita fuerit uxor, id per accidens fit, quod minimè attendi debet, sed inspicienda ejus origo, *argum. l. Si procuratorem 8, in pr. D. Mandati;* nisi tamen aliter de mente statuentium hac in re constet, quæ utriusque præferenda est, *l. In ambiguis D. De reg. jur.* quæ inde colligitur, si & liberorum mentio in statuto facta sit, puta, si uxor sine liberis decesserit. Nam hæc specie propius est, de uxore cognita statuentes sensisse, & consequenter cessare lucrum dotis. Fufius hanc quæstionem persequitur Andr. Gail. *lib. 2, obser. 80.* Quæ similiter transferri possunt ad statuta locorum, quibus præmortui conjugis usufructus bonorum superstiti conjugii applicatur. Item & ad pacta dotalia, quibus quandoque convenitur inter sponsum & sponsam, ut, altero decedente sine liberis, alter, qui superest, dotem vel donationem propter nuptias lucretur.

In Cap. primam.

SUMMARIÆ.

1. Concilia nationalia in Decretales auctoritate summi Pont. relata omnes obligant.
2. Matrimonium solo consensu contrahitur.
3. Nec benedictio Sacerdotis necessariò requiritur.
4. Ut neque consenses parentum.

HOc Cap. huc traductum est ex Concilio Triburienfi, quod celebratum est tempore Arnulphi Imp. seu potius Regis Romanorum Anno Domini 888. ut annorat Baronius in Annalib. Ecclesiasticis hoc eodem anno. Dictum est à Triburi loco Franciæ Orientalis, quæ hodie Franconia dicitur. Ex hac igitur Francia quidam in uxorem duxerat nobilem fæminam ex Saxonia oriundam; sed quia non servatâ forma statuti patriæ suæ eam sibi desponsaverat,

scilicet de præsentis, divertit ab ea tamquam minus legitima uxore sua, & aliam sibi in uxorem adscivit. Re ad Concil. Triburienfe relata, decretum ab eodem fuit, ut is veluti reus violatæ legis Evangelicæ, pœnitentiæ subijciatur, & relicta secunda uxore ad priorem redeat.

Ubi in primis observandum est, quòd etsi hoc Conc. Triburienfe fuerit nationale, hoc est, nationis Germanicæ, utpote à xxvi. Episcopis Germanicæ celebratum, & subsequenter alias nationes non concernat, eo quòd jus dicenti extra territorium suum impunè non pareatur, *l. fin. D. De jurisdic. omnium lud. & cap. 2, De constitut. lib. 6.* Cum tamen hoc caput auctoritate summi Pontificis in has Decretales conjectum sit, omnes omninò Christianos eo obligari, juxta illud Justiniani: Omnia nostra facimus, quibus au-

Rr 2

Axi.

toritatem nostram impertimus, l. 1, s. sed neque C. De veteri jure enuclean. Quo usus est & Bonifacius VIII. in cap. Si Apostolica 22, De praben lib. 6 quod & in similibus Capitulis desumptis ex Conciliis particularibus, vel ex Patribus observandum, & retinendum est.

Sed redeundo ad textum nostrum. Fortè Francus ille sine dote, vel sine aliis solemnitatibus patriæ suæ, desponsaverat sibi mulierem Saxonem, quam & idcirco repudiaverat. † Sed ipse non meminerat, matrimonium sine dote, & aliis similibus ceremoniis contrahi & constare posse, nudo scilicet consensu tantum, per text. in can. Sufficiat xxvii quest. 2, & in cap. Cum locum 14, hoc 2. Quare rectè ex decreto dicti Conc. Triburienfis ad priorem uxorem revocatur. Nec obstat text. in can. Aliter xxx. qu. 5. quo & præter consensum contrahentium requiruntur, etiam consensus parentum, dotis constitutio, benedictio Sacerdotis, paranymphorum adhibitio, & alia ejusdem generis. Cujus textus verba hinc adscribere placeat: *Aliter legitimum non fit conjugium, nisi ab his, qui super ipsam feminam dominationem habere videntur, & à quibus custoditur, uxor petatur, & ab parentibus, & propinquioribus sponsetur, & legibus doretur, & suo tempore sacerdotaliter, ut mos est, cum precibus & immolationibus à Sacerdotibus consecratur, & à paranymphis, ut consuetudo docet, custodia, & sociata ab proximis congruo tempore petita legibus detur, & solemniter accipiat, ut biduo vel triduo orationibus vacet, & castitatem custodiant. Ita parata legitime sciote esse connubia, aliter verò præsumpta non connubia, sed adulteria, vel contubernia, vel supra, aut fornicationes potius, quam legitima connubia esse non dubitate, nisi voluntas propria suffragaverit, & vota succurrerint legitima, Hactenus textus.*

Non inquam obstat, quia hæc solemnitates, non ad essentiam matrimonii pertinent (quæ tantummodò in duobus consistit videlicet in consensu utriusque contrahentium, tamquam materia, & in verbis, sive aliis signis consensum exprimentibus, tamquam forma sua, c. Tu nos 26, & ibi latus inf. hoc tit.) sed potius spectant ad matrimonii probationem, ut si eas intercessisse constiterit, de matrimonio legitime contracto dubitare nefas sit; sin omni hæc fuerint, censetur concubitus illicitus: idque in dubio. Quod vel indicant postrema verba ejusdem cap. *Nisi voluntas propria suffragaverit, &c.* Quibus significatur matrimonio nihil deesse, etiam si solemnitates istæ non inter-

vererint, dummodò de voluntate contrahentium constet, videlicet per eorum confessionem. Hoc enim denotant verba: *Nisi voluntas propria suffragaverit, & probat text. in cap. 2, inf. De clandest. desponsat.* aut per alia argumenta sive indicia, quæ in eodem cap. *Vota* dicuntur, tamquam desiderata indicia; vota enim & desideria idem significant, sicut liquet ex hac loquendi formula: *Hoc habeo in votis.* Horum votorum exemplum extat in c. illud 21, sup. De præsumpt. Atque hanc interpretationem jurat text. in can. Nostrates ead. quest. 5, ubi disertè dicitur, peccatum non esse, si omnes solemnitates in nuptiali fœdere non interveniant. Quo etiam sensu accipiendus est text. in can. Nullum ead. q. 5.

Ut hinc graviter hallucinentur hinc posthumus Cujacianus, id est opus Cujacii post mortem ejus editum, & Melchior Canus de *de Locis Theologicis* lib. 8, cap. 7, dum in contrahendo matrimonio benedictionem Sacerdotis necessariò requirunt, quasi sine ea matrimonium constare non possit. Item Barthol. Chassanæus in *Catalogo gloria mundi*, p. 12, considerat. 36, vers. quomodo autem, ubi latè prosequitur, Joan. Corasius lib. 1, Miscel. cap. 17, & præcipuè adversarii religionis Catholicæ, † dum existimant matrimonium absque consensu parentum contractum planè irritum esse, aut saltem à parentibus vel Magistratu infringi, & retractari posse Quorum rationes partim ex d. can. Aliter sumuntur, partim ex Justiniano, partim ex præcepto Decalogi: *Honora patrem tuum, & matrem tuam.* Quoad d. can. Aliter, textus quidem id apertè insinuare videtur, sed non alio sensu, quàm quo antè dictum est. Ideo refutatione alià non est opus.

Quoad Justinianum videtur res majoris momenti. Is enim *sub tit. Instit. De nupt. circa pr.* ideo in nuptiis filiorum, parentum consensum adhibendum censet, quòd civilis & naturalis ratio id suadeat. At verò naturalia jura divinà quadam providentià constituta, firma & immutabilia dicuntur, *in § penult. Instit. De jurat. gen. & civili.*

Præceptum verò Decalogi consensum parentum exigere, ex eo patet, quòd pugnet cum honore parentum, si filii omisso parentum consensu matrimonium contrahant. Præter has adducunt alias rationes, sed cum leviculæ sint, consultò eas omittimus.

Verùm, his nihil impediens, de jure receptior & verior sententia est, in matrimonii liberorum necessariò non requiri consensum parentum.

um. Quod non tantum apertis juris textibus comprobatur, sed & ratione, & exemplis Sacrae Scripturae. Textus sunt in c. penult. inf. De raptor. in c. Peruas 6. inf. De condit. appositis, in c. Veniens. 3. h. tit. Idem constat ex Concilio Tridentino Sess. 24. c. 1. in pr. de reform. matrim. & ex declaratione Caroli V. in Comitiis Augustanis anno 1540. sub tit. De Sacram. matrimonii 5. penult. ubi aperte eorum sententiam improbat, qui asserunt matrimonium absque consensu parentum contractum, nullius momenti esse, vel dissolvi posse. Ratio vero est, quod scilicet in matrimonio contrahendo sufficit consensus contrahentium, can. Sufficiat xxvii. quast. 2. ergo assensus parentum necessarius non exigitur. Equidem in spiritualibus nulla habetur ratio patris potestatis, cap. fin. De iudiciis in 6. & l. ult. C. De Episcopis & Clericis. Glossa in can. ult. xxii. q. 2. Quod vel ex eo magis elucescit, quod nec in matrimonio habeatur ratio dominice potestatis, quia servi etiam contradicentibus & inuitis dominis recte contrahant matrimonium, cap. 1. inf. De conjugio servor.

Confirmatur & haec sententia exemplis Sacrae Scripturae. Nam Esau filius Isaac Patriarchae legitur duas duxisse uxores, quod ambro offendebant, inquit text. Genes. 26. cap. animum Isaac & Rebecca parentum suorum: ac proinde inuitis parentibus utramque accepit. Jacob frater Esau ex consilio quidem patris uxorem unam duxerat Rebecca, sed praeter hanc tres alias habuit, in seio omnino patre, ut testatur historia Genes. 29. & 30. cap. Nec tamen pater Isaac Patriarcha filii conjugium ideo improbat.

Simile exemplum habemus in Tobia juniore, qui & patre ignorante uxorem duxit, Tob. 7. cap. Neque obstat locus Justin. Nam solum asserit, id suadere rationem naturalem, non autem necessarium praecipere. Quod vel ex eo constat, quod emancipatione, quae juris civilis est, tollatur haec ratio adhibendi consensus paterni, ita quod emancipatus filius legitime contrahat matrimonium, absque consensu parentum, l. Filius 31. D. De ritu nupt. Non igitur consensus parentum in matrimonio filii iure naturali requiritur. Simili locutionis forma utimur, cum dicimus, naturali ratione hereditatem paternam deberi liberis, text. in l. fin. D. De bonis damnat. aut saltem eius legitima, Novell. 1. de hered. & Falcid. circ. princ. Cum tamen utramque pluribus modis tolli constet, veluti ex hereditatione, confiscatione, statuto loci, vel iurata pactione. Itaque haec naturalis ratio ad

speciem honestatis, non necessitatis referenda est. Nec valet argumentum, quod contra movet Chassanæus, loco supra citato. cum inquit, Si de honestate tantum exigatur consensus parentum, ergo lex, quae parentum consensum excludit, non erit honesta, & consequenter non servanda: ad naturam enim legis requiritur, ut sit honesta, iusta, & possibilis, can. Erit autem dist. 4. Responderetur enim, id verum esse de lege praecipiente sive mandante, non vero de lege permitteente. Nam interdum a legibus non tantum permittuntur ea, quae honesta non sunt, verum etiam quae apertam turpitudinem praeseferunt, ut est fornicatio, l. Apud adulterium C. Ad L. Iul. de adult. violatio sponsalium, etiam iuratorum, c. Requisivit hoc tit. & similia, quae ex causa lex permittit, sed non imperat. Idem est in matrimonio liberorum, in quo etsi honestum sit consensum parentum adhibere, inhonestum vero negligere; sacri tamen Canones idcirco eum necessarium non requirunt, quod is nihil pertineat ad substantiam matrimonii, quae solo contrahentium assensu constat, d. can. Sufficiat xxvii. quast. 2. cum similib.

Jam quod dicitur ad praeceptum Decalogi. Honora patrem tuum, & matrem tuam; illud non est producendum ad nuptias, quod scilicet praecise obliget liberos in contrahendis a se nuptiis, ad petendum parentum consensum. Alioquin enim sequeretur, etiam constante matrimonio eundem honorem eos parentibus deferre oportere; quod est contra institutionem matrimonii, Genes. 2. cap. ubi Adam primus humani generis parens divini spiritus instinctu, his verbis locutus est: Hoc nunc os ex ossibus meis, & caro de carne mea & post paulum: Quamobrem relinquet homo patrem suum & matrem, & adheret uxori sua. Quod etiam confirmant exempla superius allata, de Esau, Jacob, & Tobia. Ut vel hinc Concilium Trident. recte eos anathemate damnet, Sess. 24. cap. 1. in princ. de reform. matrim. qui affirmant matrimonia a filiis familias sine consensu parentum contracta irrita esse, & parentes ea rata, vel irrita facere posse.

Interim negari non potest, quin peccent liberi, si absque iusta causa, omisso parentum consensu, matrimonium contrahant. Iusta vero causa haec esse potest, si probabiliter credant parentes eorum habituros matrimonium suum, exemplo Tobiae, & latius docet Bellarminus de matrim. Sacram. c. 19. circa fin. Ceterum si nulla causa subfit, an ob id liberi exheredari possint, vel ipsi dos, sive donatio propter nuptias denegari a

parentibus, dicam commodius ad cap. 1, De desponsat. pub.

Cum igitur solo utriusque contrahentium consensu matrimonium constet, etiam non adhibitis aliis solemnitatibus (salvis tamen iis, quæ ex Conc. Trident. adferam, inf. sub tit. De clandestina desponsat.) consequens erat, Francum illum, de quo in textu nostro, injustè deseruisse uxorem suam, cum quæ antè contraxerat, multoque gra-

vius hoc crimen suum auxisse, quòd & ad fecundas nuptias illà vivente transivit adversus legem Evangelicam, quæ extat apud March. 19, cap. Quicumque (inquit lex) dimiserit uxorem suam, nisi ob fornicationem, & aliam duxerit, mæchatur. Ex quo tamen (ut hoc obiter addam) non rectè inferitur à contrario sensu, ergò ob fornicationem licet dimittere uxorem, & aliam ducere, quod sub tit. De divort. latius profequar.

In Cap. 2. Præterea.

SUMMARIA.

1. Sponsalia dissolvuntur mutuo consensu.
2. Licet juramento confirmata sint.
3. Sponsus tamen & sponsa prius monendi & inducendi sunt, ut fidem datam servant.
4. Quando & quot modis aliquid à jure tolerari dicatur.
5. Fidei interpositio an æquivalcat juramento?
6. Juramenti usus & effectus.
7. Jurare & fidem interponere in quo differant.
8. In quo æquiparentur.
9. Juramentum & simplex loquela quatenus æquiparentur.
10. Differentia in foro exteriori.
11. Mos Principum & Nobilium Germaniæ.

Agitur hoc Cap. de dissolutione sponsalium, quæ fit mutuo consensu sponsi & sponsæ, instar societatis inter duos contractæ. Ut enim societas consensu sociorum inita mutuo consensu dissolvitur, per text. in l. Actione 66, § diximus D. Pro socio, & in §. manet Instit. De societ. ita & sponsalia. Quo argumento uritur hic textus noster, & confirmat juris regula: Nihil tam naturale est, quàm eo genere quodque dissolvi, quo colligatum est, l. Nihil tam naturale 35, D. De R. l. & cap. Omnia ead. in 6, Quæ tamen regula minimè transferenda est ad matrimonium, hoc enim licet mutuo consensu contrahatur, non tamen mutuo consensu dissolvitur, eò quòd matrimonii nexus indissolubilis sit, can. Puto & can. Præceptum xxxii, quasi. 5, & Conc. Triad. Sess. 24, in doctrina de Sacram. matrim. In sponsalibus verò obtinet, juxta textum nostrum, licet sponsalia jurejurando confirmata sint, Panorm. & Felin. hic & communiter DD. teste Covarr. in 4, lib. Decret. c. 5, de sponsal. in pr. & Navarr. in Manuali cap. 22, num. 21, ex hac generali

regula, quæ dicimus, Juramentum in favorema licujus præstitum posse ab eodem remitti, per text. in cap. 1, sup. De jurejur. & ibi tradunt Imola & Felin. Covarr. in c. Quamvis in pr. 1, relect. § 3, num. 1, De pactis lib. 6, D. Thom. in 2, 2, quasi. 89, art. 9, ad secundum arg. & ibid. Cajetan. & Navarr. jam d. loc. ubi & hanc rationem addit, quòd juramentum Deus eodem modo recipiat, quo in favorem partis præstitum est, ergò ab eadem parte remitti potest. Est enim cuilibet permittum favori suo renuntiare, l. Quod favore 6, C. De legib. &c. Quod ubi gratiam De R. l. lib. 6, R. eadem rationem tradit Felin. in d. c. 1, num. 2, sup. De jurejur. adducens in hanc rem text. in c. 2, sup. De renuntiat. in c. Significavit 13, sup. De censib. & in l. fin. verb. nisi id patronus remittit Qui & à quib. manumiss.

Igitur redeundo ad textum nostrum, ex eo dicimus, sponsalia voluntate sponsi & sponsæ dissolvi. Neque nos movere debet idem textus, dum vult prius illos monendos, & modis omnibus inducendos esse, ut præstitam fidem observent, & si non parverint, tunc patienter sustinendum esse, ut mutuo consensu se absolvant, quasi innuere videatur, id non tam jure sponsis permitti, quàm ex quasi dissimulatione sive conniventia; atque idcirco videtur hanc dissolutionem sponsalium in se iniquam esse, per text. in cap. Cum jam dudum 18, sup. De præben. Cum multa, inquit ibi text. per patientiam tolerantur, quæ si deducta fuerint in judicium, exigente justitiâ non debeant tolerari: quia Resp. duplici modo aliquid à jure patienter tolerari. Uno modo, permittendo illud, quod per se quidem iniquum est, sed permittitur, ob vitandum majus malum, ut in exemplo d. c. Cum jam dudum, de pluralitate beneficiorum, quam inquit S. Pontifex se dissimulare, non autem approbare vel dispensare. De quo videatur etiam can. fin. dist. 4. & c. Si quod verius xxxiii quasi.